

a l'extrem Sud. A les Illes, *AlcM* el testimonia a Mall. i Men., el *DAG*, a Pollença, i ja he dit com l'usaven els pescadors de Cabrera.

No és rar en els nostres grans escr. moderns: «dins la muda immensitat / cantaven, ja en llibertat, / llur cant de raça islamita / --- / Així vogant a la sort, / pel temps plomís i somort, / la barca s'era allunyada», Costa (*Ribera de Canten-i-dormen*, v. 55, *IdOr* xxv, 102). Quan els pescadors albiren l'ombra de la noia negada, s'hi acosten a poc a poc per percebre amb precaució què pot ser: «remant s'hi acosta la nau», però ja carregats amb la sinistra troballa cuiten a dur-la al castell: «Allí la perla del Castell / han pescada dins les ones. Voga més que vogaràs, / va la barca pescadora, / no hi canten los mariners / ---», id. (*La Cambra de la Senyora*, v. 144, *IdOr* xxiv, 138); «ELS REMITGERS: *Voguem, voguem*, pels camins infinits de la mar / com *voguen* les estrelles / per l'obscura forària del cel», Coromines (*De Plaer* --- v, O. C., 641a): el mot tradicional, solemne, *vogar*, ha sortit en la peça lírica del *chor* (més amunt ha sortit *remar* quan es parla de la vida de maniobra marina ordinària, 639b7).

El nostre mot ha estat i està en ús, més o menys general en totes les llengües romàniques d'Occident; val a dir que la gent de Sardenya, poc marinera, poden haver-lo manllevat, de l'it. o potser més aviat del cat. (veg. *MLWagner*, *ARom.* xvi, 1932, i *DESdo*).

En port., *vogar*, és ja medieval: en el clàssic cronista Azurara, de mj. S. xv (*Crònica de Pedro de Meneses*): «os outros todos foram-se a Bolonha, e tanto que foi tarde *vogarem* pera além» (cita de P. Machado); amb el derivat *voga*, que Moraes ja troba en els clàssics del S. xvi. El cast. *bogar* ja moltes vegades a l'E. Mj., escrit amb *b*-ja en els Ss. xiii i xv (*Alexandre, Canc.* de Baena, Santillana, Nebrixa), però amb *v*- (*vogar*) ja en el *Lucano* de l'escola alfonsí del S. xiii. De l'oc. *vogar*, tot i no ser noció gaire important per a la lírica trobadoresca, ja n'hi ha almenys un ex. de fi S. xiii, en el clàssic poema provençal de la *Vida de St. Honorat*: quan el sant desembarcat a la deserta illa de Lerins (vora la costa or. de Provença), està esferèit dels dragons que el volten i demana socors als sants, aquests contesten: «De ren non y doptar, / que cyll que ça t'an més, venon a mays *vogar*, / que am tu regiran aquest plasant repayre».⁴

De l'it. *vogare* ja se cita un testimoni de 1214, els derivats *vogator(e)* i *voga* el 1248 i 1267; en text literari *vogare* ja se cita en els autors de la primera meitat del S. xiv, Barberino, Dante: «Li quali, non *vogando* ma volando, quasi in sul dì, ad Egina pervennero», Boccaccio. En fi també en fr. hi ha hagut *voguer*, però per a una literatura i filologia tan primerenca i tan vastament documentada és molt tardana la data fr. més antiga que n'han sabut trobar, a. 1334; manca el mot en tants textos arturians, èpics, romanz, hagiogràfics i de fabliaux, on tenia lloc d'aparèixer; i, no obstant, hi surt més tard que en el nostre Muntaner, menys sovint que en els altres medievals nostres; i més tard, fins i tot, no sols que en una literatura de data romànica tan tardana com la italiana, sinó més

que en literatures medievals tan pobres en coses de mar com la castellana i l'occitana, i només s'avança de poc a la del portuguès, tan poc escorcollat, i també pobre de matèria marítima fins al S. xv: la data d'Azurara, donada la informació filològica de què disposem, per al portuguès, ve a ser tan arcaica, com si en francès ja ho trobéssim en Chrestien o en Wace. Però és sobretot la unanimitat de l'antigor en les llengües mediterrànies; i, tant o més, la -g- conservada entre vocals, que indiquen un caràcter adventici; allò, presumpció, però forta presumpció; això, un indici indefugible. Sens dubte, en francès, manlleu, si no de l'it., almenys de l'occità-català.

L'única escapada seria si fos manllevat d'una llengua germànica. I per això, en el temps en què tan endarrerits estaven els estudis de les llengües hispàniques i fins de la llengua d'oc, i el francès tapava tot l'horitzó romanístic, és per això sobretot que hom es va creure obligat a trobar un ètomon germànic. I així Diez (*Wb.*, 344) i Braune (*ZRPh.* xxii, 215) digueren si provindria de l'al. *wogen* 'onejar, fluctuar'.

Però ja Gamillscheg (*Etymologisches Wörterbuch d. frz. S.*) va objectar que aquesta forma en o és moderna en alemany, i no anterior al S. xvi, per molt que s'argumenti que ja va preferir-la Luter. Autoritat de pes, Luter, per a molt o molts, però en marineria... Car encara feia més mal efecte, per a un terme marítim, haver de pendre com a bàsica, la forma d'una llengua de l'interior, sense costes, com l'alt-alemany. I no era solament això, car els significats tot i no ser enterament inconnexos, coincidien ben poc.

Per això, tot i no decidir-s'hi en contra, restaren d'altres dubtosos, els uns (Meyer-Lübke, *REW*, 9566; G. Baist, *KJRPb.* viii, 217), vacil·lants (O. Bloch) o excèptics d'altres (Montoliu, *Est. Univ. Cat.* vii, 1913), o netament negatius (Spitzer, *Nph. Mittgn.* xvi, 21; Rohlf, *ASNSL* cxcviii, 334). I molts posàvem en primer pla el fet que en el Sud d'Itàlia el mot aparegués amb -k- en lloc de -g-: a Sicília *vucari* «remare a gran forza» (De Gregorio; Schneegans, *ZRPh.* xxix, 487; *KJRPb.* vii, 163); Illes Lípari *vukári* «rudern» (Pres. 3 *iddu vóka*, Coray, *VKR* iii, 1930, 362); el calabrès *vocari*, -are, que Rohlf (Diz. 3 *Calabr.*, s. v.) documenta des de l'extrem Nord (Cosenza) fins a Reggio (punta Sud, afegint-hi encara *voca-voca* «altalena» i l'abstracte postverbal *vocu* a la costa E. de la zona central); en fi a Nàpols n'hi ha almenys un important verb derivat *vocaliare* 'bressar', amb la mateixa acc. secundària que hem situat a Pollença i en el Princ. Per tant ja en la primera redacció del *DCEC* (1948) jo acabava amb la conclusió «origen desconocido».

Vidos va provar de salvar l'etimologia germànica, *Neophilologus* xxvii, 183-5, dient que podia venir del b.alemany i no de l'al. estricte, i allegant haver trobat una dada del fr. *voguer* c. 1200 i una d'un b. ll. *vogatium* en el Nord derivat d'això i datada de 1049; tanmateix, doncs, el mot s'hauria propagat des d'un germanisme francès a les altres llengües germàniques. Cf., en contra, Spitzer, *MLN* lxxiv, 142; i en efecte és increïble un mot de la mar del Nord que ja apa-